

Сучасні підходи до підвищення масової обізнаності населення з питань енергоощадності та енергоефективності Дні сталої енергії

Олег Гарасевич
Асоціація «Енергоефективні міста України»

26 січня 2015 р., Львів

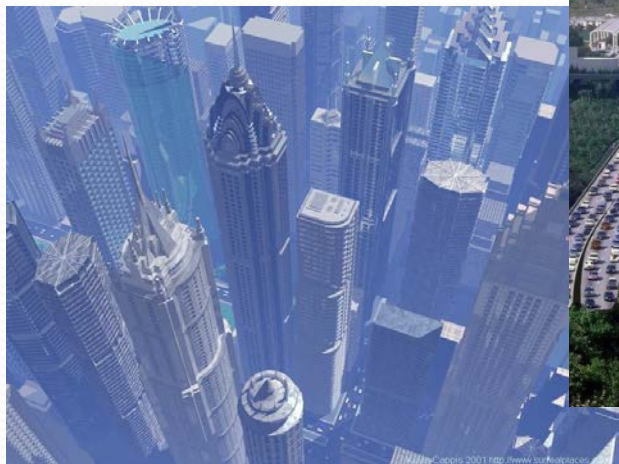
На порозі великих випробувань

Згідно з прогнозами експертів:

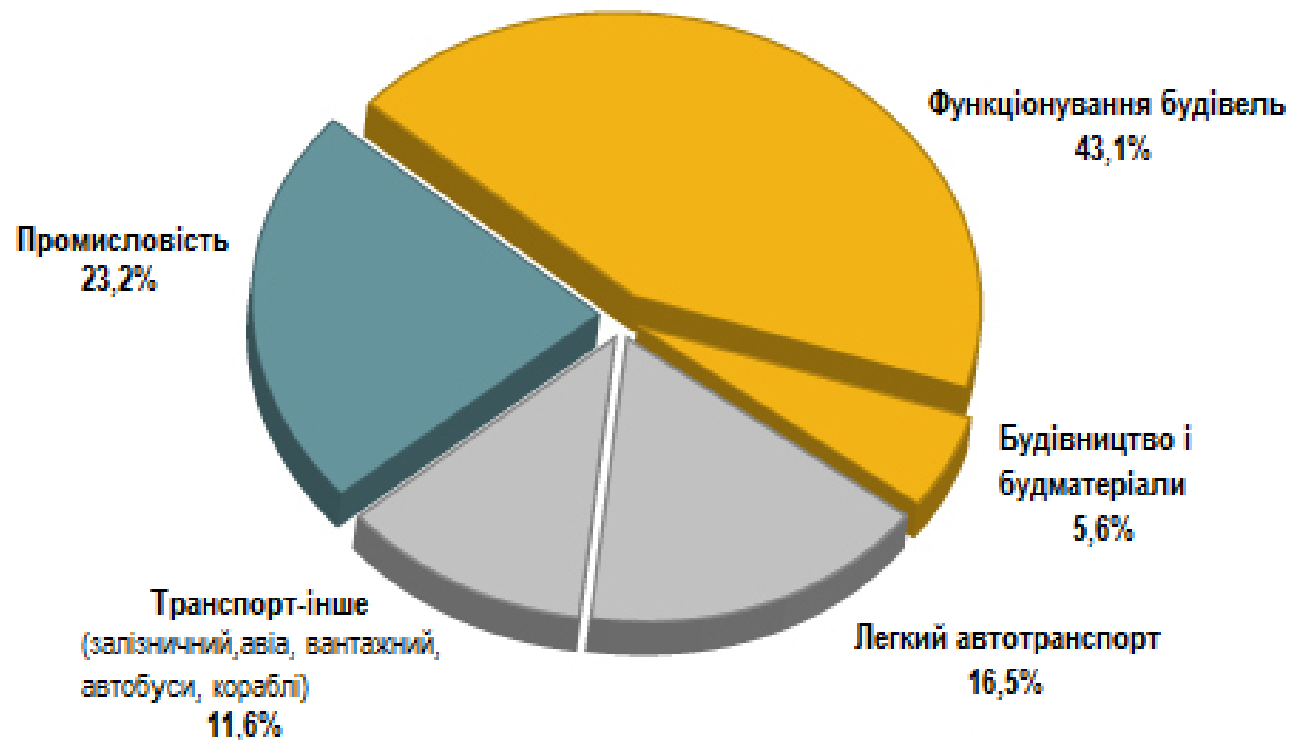
- світовий попит на первинну енергію до 2030 р. має зрости на 50% порівняно з 2005 р.
- світова пропозиція первинної енергії до 2030 р. має зрости менш ніж на 4% порівняно з 2005 р.

Міста - глобальні поживачі енергії та руйнівники клімату і довкілля

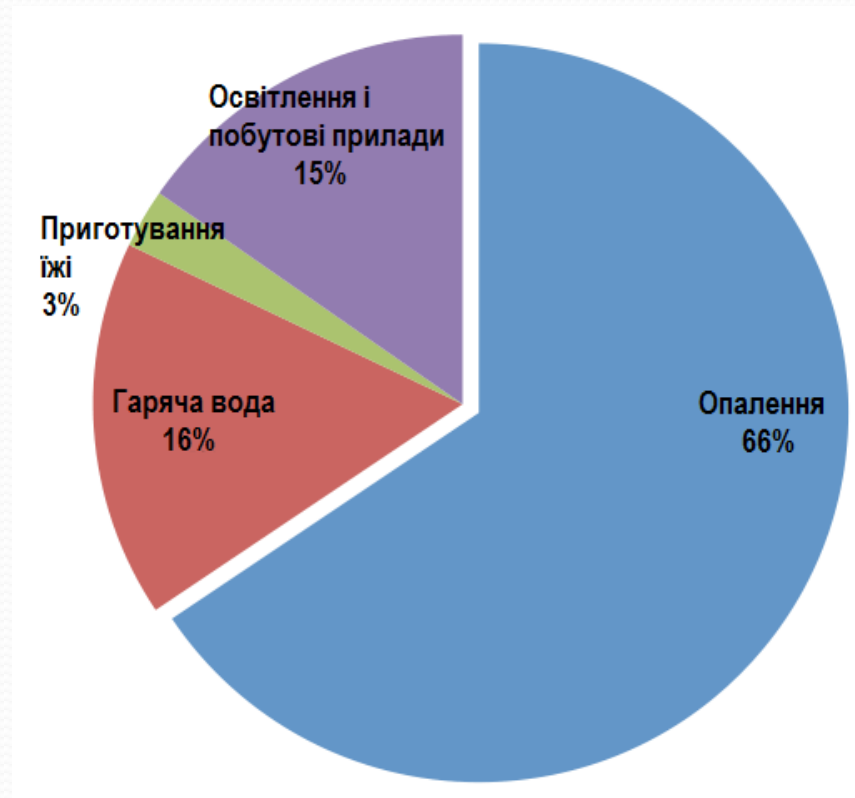
- займають 2% земної поверхні, в них живе понад половина людства
- споживають 75% продукрованої енергії та 75% ресурсів, які добувають у світі
- відповідають за 80% світових викидів CO₂ в атмосферу та значну кількість інших парникових газів

Споживання енергії за секторами економіки (США, 2011)

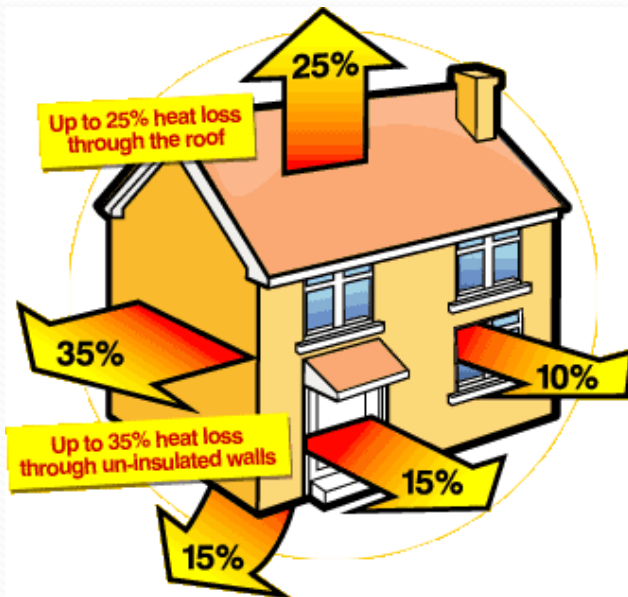
Source: ©2011 2030, Inc. / Architecture 2030. All Rights Reserved.
Data Source: U.S. Energy Information Administration (2011).

Споживання енергії в домогосподарствах за видом кінцевого використання (Велика Британія, 2012)

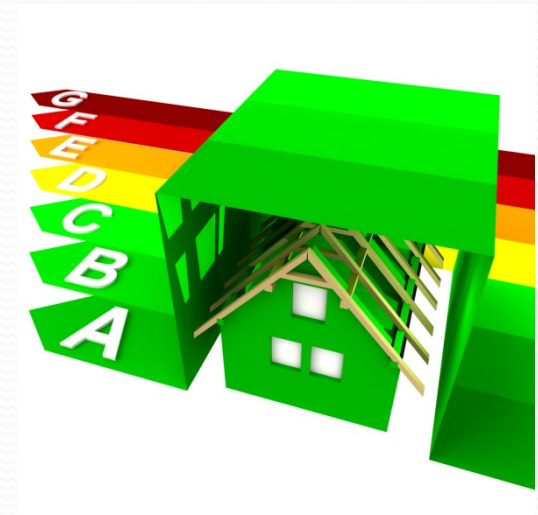

Source: DECC (2013) Energy Consumption in the United Kingdom ,
Domestic Data Tables

«Ахіллесова п'ята» енергозалежності України

В Україні питоме споживання теплоенергії будівлями у 3-6 р. перевищує даний показник у країнах ЄС з аналогічними кліматичними умовами

Підходи до скорочення споживання енергії і викидів CO₂

- Визначення відповідних цілей – виявлення сфер, де можна добитись найбільшого скорочення, – наказове впровадження там необхідних змін (переважно **управлінських і технологічних**),
- З'ясування шкідливих стереотипів у культурі споживання енергії та пошук способів, які б допомагали людям більш свідомо й відповідально споживати енергію (запровадження **поведінкових** змін).

Рушійні сили будь-яких соціальних змін

- Мотивація
В людей має бути причина, щоб змінити свою поведінку
- Спроможність
В людей має бути переконаність, знання і вміння, необхідні для змін
- Можливість
В людей мають бути умови, що сприяють запровадженню змін

Алгоритм заміни старих «енергетичних» ЗВИЧОК НОВИМИ

- Усунути стимули, що підтримують старі стереотипи поведінки щодо споживання енергії:
  - ✓ Підвищення тарифів на тепло, електроенергію і воду
  - ✓ Оптимізація системи надання пільг і субсидій на комунальні послуги
- Допомогти споживачам енергії усвідомити хибність і згубність старих звичок та необхідність випрацювання нових
  - ✓ Проведення регулярних заходів з підвищення обізнаності з питань енергоощадності й енергоефективності для різних категорій користувачів
- Запропонувати споживачам позитивні альтернативи, які уможливляють запобігання або контроль над негативними наслідками застосування дотеперішніх моделей споживання енергії:
  - ✓ Встановлення лічильників і плата за реальне споживання
  - ✓ Двоставкові тарифи на електроенергію
  - ✓ Кредити під низькі відсотки на заходи з термомодернізації будівель, часткове відшкодування коштів
  - ✓ Сучасне обладнання, матеріали й технології тощо

Заходи з підвищення масової обізнаності з питань енергоощадності й енергоефективності

Вступні заходи

- Інформування:

- Інформаційні кампанії в ЗМІ
- Друковані матеріали (листівки, буклети, брошури, плакати тощо)
- Веб-сайти (інформація для покупців, практичні поради, інструменти для підрахунку заощаджень в результаті впровадження заходів)
- Виставки енергоефективного обладнання і матеріалів
- Спеціальні події (культурні, освітні, спортивні)
- Тренінги (для архітекторів, будівельників, монтажників обладнання, власників будівель, завгоспів, дітей, школярів, студентів)

Заходи з наслідками

- Змагання і конкурси
- Енергетичний моніторинг
- Публічна демонстрація та громадське обговорення споживання енергії будівлями (кампанія Display)
- Консультації для житлового сектора

Заходи із соціальним впливом

- Обмін досвідом між мешканцями про набутий ними досвід
- «Енергетичні» інтернет-форуми
- «Енергетичні» сусідства (добровільні енергокоманди з мешканців у житлових мікрорайонах)

Проект з енергетичного моніторингу (ФРН)

Виконавець: житлова компанія Volkswohnung GmbH – Karlsruhe

Цілі проекту – аналіз поведінкових стереотипів щодо споживання тепла і провітрювання приміщень та вивчення можливості впливу на них.

Проведено термомодернізацію 375 житлових будинків, у 21 з них встановлено спеціальні термостати і вимірювальну апаратуру. В частині з цих будинків щоденне споживання тепла ілюстрували за допомогою 3 типів смайликів на спеціальному інформаційному екрані для мешканців.

В результаті споживання тепла в цих будинках порівняно з тими, де не було такого екрану, впало на 7% !!!

- Висновки:
1. Вкрай важливо бачити чіткий зв'язок між власними діями і їхнім результатом
  2. Сама лише термомодернізація неспроможна забезпечити використання всього потенціалу заощадження енергії.

Проект “Energy Expert Training” (Фінляндія) (триває з 1994 р.)

Спільний проект експертної компанії Motiva, Центру енергоефективності та Організації соціального житла VVO.

Партнери – державні регіональні енергетичні офіси та житлові організації

На початку – 3-денний вступний курс, згодом розширений курс, відтак періодичні зустрічі для обміну досвідом.

Досі вишколено 3000 енергетичних експертів, в т.ч. 500 – з-поміж мешканців.

Енергоексперти стежать за раптовими відхиленнями у споживанні тепла, електроенергії, води, поширюють серед мешканців інформаційні матеріали, дають поради.

Результат: допомогли заощадити 5 % тепла, 10 % електроенергії, 20 % води.

Проект Energy Neighbourhoods 2 (2011-2013)

Програма Intelligent Energy Europe

Виконавці – енергетичні агенції з 16 країн (Австрія, Бельгія, Болгарія, Великобританія, Греція, Ірландія, Іспанія, Італія, Латвія, Німеччина, Польща, Румунія, Словенія, Угорщина, Франція і Швеція)

В основі проекту – мешканці б'ються об заклад з містом стосовно заощадження енергії (щонайменше 9 % за 4 місяці порівняно з попереднім роком).

Змагання на місцевому, національному і європейському рівнях з організації і проведення заходів (тренінг домогосподарств і муніципалітетів, моніторинг споживання енергії, місцеві кампанії на захист клімату).

Домогосподарствам допомагали спеціально вишколені «енергетичні майстри» - місцеві мешканці-добровольці, які мотивували, забезпечували інформаційними матеріалами (як-от поради «Проведи сам енергоаудит»), наглядали за моніторингом енергоспоживання.

Місцеві органи влади отримували необхідну допомогу від енергетичних агенцій..

Результат: участь взяло **830** енергетичних сусідств (**8626** домогосподарств, **22420** мешканців). В середньому споживання енергії впало на **8,94%** в перший рік проекту та на **12,94%** - у другий. Порівняно з попередніми роками заощаджено **5735** МВт год енергії та **2425** т CO₂.

Зобов'язання міст-підписантів Угоди мерів

- Провести інвентаризацію власних викидів CO₂ для визначення точки відліку
- Розробити і подати протягом першого року після підписання Угоди План дій зі сталого енергетичного розвитку, схвалений міською радою
- Регулярно, що два роки після подання SEAP, публікувати звіт про хід виконання плану та отримані результати
- Підтримувати заплановану діяльність і залучати до неї мешканців, зокрема, через організацію і проведення щороку Днів сталої енергії

Кроки з організації Днів сталої енергії (1)

- Створення у виконавчому комітеті міської ради відповідного оргкомітету
- Проведення оргкомітетом зустрічі з усіма зацікавленими сторонами – потенційними учасниками Днів Сталої Енергії (районними адміністраціями, підприємствами-надавачами енергетичних послуг, банками, фірмами-виробниками енергоефективного обладнання, навчальними закладами, громадськими організаціями тощо) для їх залучення до заходу та з'ясування можливостей спонсорської допомоги
- Вибір сприятливої дати (Дні Сталої Енергії можна теж проводити одночасно з іншими важливими подіями в місті – Днями міста, виставками, ярмарками тощо)

Кроки з організації Днів сталої енергії (2)

- Вибір доречної форми (часом Дні сталої енергії в місті доцільно проводити в рамках іншого масового заходу)
- Приготування графіку засідань оргкомітету Днів сталої енергії
- Підбір належних заходів
- Приготування докладної програми Днів сталої енергії
- Розподіл завдань, передбачених програмою між членами оргкомітету і партнерами
- Виконання завдань, періодичне звітування про його перебіг, оперативне вирішення поточних проблем

Кроки з організації Днів сталої енергії (3)

- Розповсюдження запрошень (серед мешканців міста і в сусідніх містах), приготування роздаткових матеріалів для відвідувачів
- Інформування та рекламна діяльність до, під час і після Днів сталої енергії (афіші, листівки, публікації у пресі, повідомлення по радіо, на телебаченні і через Інтернет)
- Моніторинг і оцінювання (слід підготувати окремі оцінкові анкети для учасників, відвідувачів і членів оргкомітету), та опрацювання на цій підставі рекомендацій щодо можливих способів покращення організації і проведення Днів сталої енергії наступного року

Співпраця зі ЗМІ (1)

- Ідентифікувати журналістів, зацікавлених у проблематиці довкілля, клімату і енергії
- Встановити з ними особистий контакт
- Періодично нагадувати журналістам про себе по телефону або е-пошті (перший раз - за два тижні до Днів Сталої Енергії, останній – напередодні)
- Завчасу розіслати короткий прес-реліз з висвітленням ключових моментів
- Провести прес-конференцію в перший день заходів
- Запропонувати журналістам якусь інформаційну «родзинку»

Співпраця зі ЗМІ (2)

- Підготувати для журналістів перелік фотогенічних енергоефективних об'єктів у місті (наприклад, сонячні колектори на дитячому садку, котельня, що працює на відходах деревообробного або сільськогосподарського виробництва, будинок «нуль енергія» тощо)
- Забезпечити участь у запланованих заходах відомих особистостей (політиків, підприємців, освітян тощо)
- Подбати про можливість взяти інтерв'ю в безпосередніх учасників заходів та відомих особистостей
- Надати журналістам чітку інформацію про вплив Днів Сталої Енергії на краще розуміння суспільством проблем сталої енергетики, зміни клімату та вичерпання природних ресурсів на планеті

Основні типи заходів під час Днів Сталої Енергії

- I. Демонстраційні заходи
- II. Освітні заходи
- III. Культурні заходи
- IV. Спортивні заходи
- V. Формальні заходи

Демонстраційні заходи (1)

- Дні «відкритих дверей» на комунальних і промислових підприємствах, в громадських будівлях і приватних будинках, де застосовано сучасні енергоефективні технології, обладнання і матеріали
- Виставки, ярмарки-продаж і технологічні фестивалі (огляди найкращих досягнень) за участю фірм-виробників енергоефективного обладнання і матеріалів, проектувальників і будівельників будівель з низьким споживанням енергії тощо

Демонстраційні заходи (2)

- Фестиваль фільмів на екологічну тематику, про енергію і глобальну зміну клімату («Невигідна правда», «Домівка», «Шість градусів», «Суктінки цивілізації» тощо)
- Показ у режимі нон-стоп в багатолюдних місцях на великому екрані просто неба тематичних відеокліпів («Кампанія добровільної енергетичної сертифікації будівель “Display”», «Енергія. Давайте її заощаджувати», «Краще світло з меншою енергією» тощо)
- Кампанія «День без авто», щоб заохотити мешканців частіше користуватись громадським транспортом

Освітні заходи(1)

- Конференції, семінари, дискусійні форуми і круглі столи, навчальні ігри і тренінги для різних цільових груп про зміну клімату і деградацію довкілля, засади сталого розвитку та їх практичне застосування у сфері виробництва і споживання енергії
- Презентація шкільних навчальних програм з енергоощадності і захисту клімату, відповідних навчальних матеріалів та ігор

Освітні заходи(2)

- Енергоаудити шкільних будівель, виконані учнями (збір даних про споживання енергії, виявлення місць і способів непродуктивних втрат енергії, випрацювання рекомендацій з метою їх зменшення та запобігання марнотратству, практичне впровадження рекомендацій)
- Виступи учнів з презентацією результатів власних досліджень, що стосуються енергоефективності, застосування відновних джерел енергії тощо
- Практичне навчання дітей правилам протипожежної безпеки, проведене пожежниками в садочку або школі

Культурні заходи(1)

- Концерти популярних співаків, музичних гуртів і оркестрів під відповідними гаслами, тематична прес-конференція з музикантами і артистами
- Театральні вистави на екологічну тематику в місцевому театрі або школі
- Лялькова вистава на дану тематику для дітей (наприклад, у дитячому садку)

Культурні заходи(2)

- Конкурси на кращий малюнок, фотографію, літературний твір, ручний виріб, танець, пов'язані з тематикою ефективного використання енергії і захисту клімату, в школах та дитячих садках
- Вікторини для дітей і дорослих з питань енергоефективності і захисту клімату

Спортивні заходи

- Сімейні спортивні змагання за участю відомих спортсменів в ролі суддів та уболівальників
- Перегони на велосипедах і роликових ковзанах «Чисте повітря»
- Змагання з бігу з перешкодами «За здоров'ям»

Формальні заходи (1)

- Урочисті церемонії відкриття і закриття Днів Сталої Енергії
- Відкрите засідання міської ради, присвячене розглядові плану сталого енергетичного розвитку міста, за участю всіх зацікавлених сторін і громадян
- Громадські слухання стосовно запланованих заходів та відповідних інвестиційних пакетів
- Урочисте нагородження переможців конкурсів і змагань

Формальні заходи (2)

- Діловий сніданок представників влади і місцевих бізнес-кіл для об'єднання зусиль, спрямованих на зменшення згубного впливу енергетичного сектора на довкілля;
- Завчасне розсилання прес-релізу з програмою Днів, прес-конференція для ЗМІ та інтерв'ю

На що слід звернути особливу увагу? (1)

- Краще інформування населення про заплановану акцію перед Днями сталої енергії (через ЗМІ та Інтернет, плакати і листівки)
- Залучення спонсорів (енергетичні агенції, виробники енергоефективного обладнання, банки, приватні особи тощо)
- Більше засобів для заохочення мешканців до участі в Днях (роздавання футболок, кухликів, спортивних кепок, торбинок тощо з відповідними написами)
- Залучення відомих особистостей (популярні спортсмени, актори, музиканти, політики)
- Поєднання Днів сталої енергії з іншими подіями (Днями міста, музичними, театральними і кінофестивалями ярмарками, виставками тощо)

На що слід звернути особливу увагу? (2)

- Кращий вибір часу (кілька днів, бажано один робочий день і один вихідний; відповідна пора року і погода тощо)
- Більше святкових заходів (ятки з національними стравами, концерти популярних співаків, короткі учнівські і студентські вистави на відповідну тематику тощо)
- Кращий вибір місця (достатня площа)
- Дні відкритих дверей на місцевих підприємствах та в будівлях, де застосовано енергоефективні технології, відновні джерела енергії тощо (міські комунальні підприємства, громадські і приватні будинки)
- Більше інформаційних матеріалів (різноманітний роздатковий матеріал з цікавими фактами і корисними порадами)

Основні складники успіху

- Добре продумана концепція Днів сталої енергії
- Чітка внутрішня організація (оргкомітет, партнери, розподіл обов'язків, терміни виконання завдань)
- Докладна логістика (вибір місця проведення запланованих заходів, їх організація, матеріально-технічне забезпечення)
- Широка реклама та інформаційний супровід у ЗМІ (місцевих, регіональних, національних) до, під час і після Днів сталої енергії
- Обов'язкове підведення підсумків Днів та оцінювання виконаної роботи (що вдалось і що ні, та чому, опрацювання відповідних рекомендацій на майбутнє)
- Розповсюдження висновків за результатами оцінювання серед організаторів Днів
- Врахування набутого досвіду при плануванні наступних Днів сталої енергії

Висновки

- Сучасні енергоефективні технології і обладнання необхідні, але самі окремо вони ще не гарантують максимального заощадження енергії, потребують доповнення у формі інформації і тренінгів для потенційних користувачів.
- Користувач має бути не пасивним споживачем послуг, а, набувши необхідних знань і навичок, повинен стати активним учасником виявлення та усунення енергетичного марнотратства.
- Практика свідчить, що найбільш ефективні заходи зі зворотним зв'язком, поєднані з індивідуальним консультуванням та матеріальним стимулюванням (від 5 до 20 % економії газу і електроенергії).
- Комплексні заходи (інформація, тренінг, технології тощо) для різних категорій необхідно проводити на регулярній основі впродовж всього року. Дні сталої енергії – це лише «квітка», добра нагода для влади прозвітувати про свої досягнення та повідомити мешканців про плани на майбутнє.

Лише регулярні, комплексні й добре скоординовані інформаційні заходи з залученням усіх зацікавлених сторін (постачальників енергії, енергетичних аґенцій, ОСББ, органів місцевого самоврядування, бізнесу, банків, громадських організацій тощо) здатні перетворити масового споживача енергії на вірного союзника влади у справі досягнення енергетичної самодостатності України

Дякую за увагу!

Олег Гарасевич
Асоціація “Енергоефективні міста України”
вул. Плетенецького 2, офіс 1, 79020 Львів
Тел./Факс (+38 032) 245 5262
www.enefcities.org.ua

